

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Gheorghe VĂDUVA

**MODALITĂȚI DE PREGĂTIRE ȘI DUCERE
A OPERAȚIILOR DE CĂTRE ARMATA ROMÂNIEI
PENTRU ÎNDEPLINIREA MISIUNILOR SPECIFICE,
ÎN CONDIȚIILE ACȚIUNII ELEMENTELOR
TERORISTE**

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
București, 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VĂDUVA, GHEORGHE
Modalități de pregătire și ducere a operațiilor de către
armata României pentru îndeplinirea misiunilor specifice,
în condițiile acțiunii elementelor teroriste / dr.
Gheorghe Văduva. - București : Editura Universității
Naționale de Apărare, 2005
Bibliogr.
ISBN 973-663-230-X

355(498):323.28(100)

© Toate drepturile rezervate Universității Naționale de Apărare

Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS

ISBN 973-663-230-X

CONȚINUT

Argument	5
1. Dinamica și tipologia misiunilor	6
1.1. Generalitate și specificitate în filosofia și fizionomia misiunilor	6
1.2. Misiuni generale, misiuni permanente, misiuni specifice	11
2. Operații pentru îndeplinirea misiunilor	22
2.1. Tipologia operațiilor	22
2.2. Operații împotriva terorismului	28
3. Pregătirea Armatei României pentru îndeplinirea unor misiuni specifice	33
3.1. Misiuni ale Armatei României.....	35
3.2. Metodologia pregătirii Armatei României pentru misiuni specifice.....	38
3.3. Planificarea operației în condițiile pericolului terorist	40
Încheiere	46
Concluzii și propuneri	46

Argument

Mediul de securitate este generat și marcat de foarte mulți factori economici, politici, sociali, informaționali, ecologici, de realități și de interese. Cea mai mare influență asupra configurației sale o au, desigur, progresele tehnice, procesele de regionalizare și globalizare, dar și decalajele economice imense, evoluția îngrijorătoare a polului sărăciei, degradarea mediului, proliferarea armelor de distrugere în masă și recrudescența fenomenului terorist, pe fondul dezvoltării infracționalității, corupției, crimei organizate și traficului de droguri, de arme, de influență și de carne vie. Terorismul a generat unele schimbări importante în orice domeniu și în orice activitate, inclusiv în ceea ce privește filozofia și fizionomia operațiilor militare, indiferent unde, când și sub ce formă s-ar desfășura acestea. El apare, deopotrivă, ca un factor perturbator și ca o amenințare directă. Ca factor perturbator, terorismul obligă structurile politice și militare să introducă noi măsuri și noi mijloace de securizare a sistemelor, costisitoare, cronofage și incomode, să-și reevalueze vulnerabilitățile și să țină seama de amenințarea teroristă în procesul de transformare a forței, doctrinei și strategiei. Ca amenințare, terorismul aduce elemente noi și surprinzătoare, care exploatează, direct sau indirect, vulnerabilitățile sistemelor militare sau ale unor sisteme dependente de acestea și creează probleme greu de soluționat în teatrele de operații sau în afara lor.

Terorismul face parte din acele amenințări asimetrice permanente, flexibile, aleatoare, surprinzătoare, greu de anticipat, de supravegheat, de controlat și, mai ales, de contracarat, care mențin o stare permanentă de alertă, de nesiguranță și de teamă. El se constituie în una dintre cele mai grave provocări de la începutul secolului și se dezvoltă ca un cancer al intoleranței, extremismului, violenței și absurdului. Terorismul a devenit deja un fenomen cu o dezvoltare planetară și este greu de presupus că, la ora actuală și în următorii 5-10 ani, omenirea are sau va avea capacitatea să găsească, rapid, soluții pentru eradicarea cauzelor lui. De aceea, fără a se neglija efortul de înlăturare sau de soluționare a cauzelor, se va

acționa, probabil și în continuare, îndeosebi pentru protecția cetățeanului, proprietății, instituțiilor și societății, pentru lichidarea urmărilor atacurilor de tip terorist și, evident, pentru distrugerea grupurilor, organizațiilor și rețelelor teroriste. Practic, toate țările guvernate în mod corespunzător și toate organizațiile și organismele internaționale au luat măsuri pentru a se proteja împotriva terorismului și pentru a combate terorismul.

Mediul de securitate se optimizează și se menține prin politici, strategii și acțiuni menite să reducă vulnerabilitățile, să atenuze decalajele, să asigure controlul armamentelor și gestionarea crizelor și conflictelor. Situația internațională nu permite, la ora actuală, ca obiectivele unei strategii viabile de securitate să poată fi îndeplinite cu ușurință și în totalitate. Multe zone rămân incerte, atât prin capacitatea de a genera crize și conflicte, cât și prin dificultatea gestionării și dezamorsării acestora.

1. Dinamica și tipologia misiunilor

1.1. Generalitate și specificitate în filosofia și fizionomia misiunilor

Potrivit art. 26 din Legea apărării¹, Armata este componenta de bază a forțelor armate, care asigură, pe timp de pace și la război, integrarea într-o concepție unitară a activităților tuturor forțelor participante la acțiunile de apărare a țării.

Prin lege, misiunile Armatei României sunt următoarele: 1. Contribuția la securitatea României pe timp de pace; 2. Apărarea României și a Aliaților săi; 3. Promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării; 4. Sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile.

De asemenea, la articolul 2 din Legea privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român², sunt: a)

¹ Legea nr. 45/01.07.1994, *Legea apărării naționale a României*.

² Parlamentul României, *Lege privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului național*, București, 15 martie 1994, nr. 42.

de apărare colectivă; b) în sprijinul păcii; c) de asistență umanitară; d) tip coaliție; e) exerciții comune; f) individuale; g) ceremoniale.

Rațiunea de a fi a armatelor nu s-a schimbat. Au intervenit însă numeroase realități care, la o analiză atentă, se constată că deschid noi orizonturi și noi exigențe procesului de modernizare a armatelor și misiunilor pe care acestea le pot îndeplini. Chiar dacă, de-a lungul timpurilor, sfera de cuprindere a misiunilor unei armate nu se modifică radical, conținutul acestora devine din ce în ce mai bogat, mai diversificat și mai flexibil. De aici nu rezultă că armatele vor fi bune la toate, ci doar dinamica accelerată a funcțiilor și misiunilor acestor instituții. Misiunile trebuie să corespundă tipului sau tipurilor de pericole și amenințări îndreptate sau care pot fi îndreptate, într-o formă sau alta, în mod direct sau indirect, împotriva entității și suveranității naționale. Rațiunea de a fi a armatelor a fost și rămâne apărarea, și prin mijloace militare, a integrității teritoriale, a suveranității și unității țării. Toate alianțele, coalițiile, parteneriatele și alte organizații, organisme și structuri internaționale nu au avut niciodată și nu au alt scop decât afirmarea, protecția sau apărarea interesului național. Însă politicile, doctrinele, strategiile, formele și structurile în care se realizează acest obiectiv diferă de la o epocă la alta, de la o zonă geografică la alta, de la o țară la alta, de la un guvern la altul. Există o tipologie clasică a misiunilor unei armate, rezultată din rațiunea de a fi a acestei instituții, dar și o serie de determinări care condiționează și nuanțează gama misiunilor și modul de îndeplinire a acestora. De aceea, ori de câte ori se analizează dinamica și tipologia misiunilor unei armate, considerăm că ar fi recomandabil să se aibă în vedere și următoarele aspecte: armatele sunt o expresie a filosofiei de identitate politică a comunităților umane; armatele au fost create ca instrumente de putere militară ale națiunilor³; puterea militară există acolo și numai acolo unde există putere politică; toate armatele din lume acționează pentru îndeplinirea unei decizii politice, a unui „ordin politic“; condițiile și împrejurările în care se concep, se individualizează și se îndeplinesc astfel de misiuni sunt variabile;

³ Imperiile și federațiile și uniunile de state nu fac excepție de la această regulă, întrucât ele nu sunt structuri în sine, ci entități sau structuri de națiuni.

misiunile sunt determinate de caracteristicile societății, ale mediului de securitate internațional.

Funcțiile oricăror armate, din toate timpurile, au fost și sunt următoarele: activă-preventivă; disuasivă; imperativă (de amenințare/averizare); coercitivă (în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor); ofensivă; defensivă; protectoare (de securitate).

Din aceste funcții, care exprimă rațiunea de a fi a unei armate, rezultă, în general, două tipuri mari de misiuni: misiuni specifice războiului; misiuni care nu sunt legate de fenomenul război (altele decât războiul).

De asemenea, atât misiunile legate de fenomenul război, cât și cele care nu sunt nemijlocit legate de acest fenomen pot fi: militare; non-militare; civil-militare.

Întotdeauna, toate armatele din lume au îndeplinit, îndeplinesc și vor îndeplini mereu astfel de misiuni. Ele rezultă din funcția generală a armatelor, ca instrumente ale politicii, aceea de a asigura, și prin mijloace militare, securitatea și apărarea țărilor care le-au creat, pregătit și înzestrat, a alianțelor și coalițiilor, de a contribui la afirmarea și chiar la impunerea intereselor acestora în raport cu alte entități.

Misiunile specifice războiului rezultă din posibilitatea izbucnirii unui război, din amenințarea continuă pe care o reprezintă acest fenomen și pot fi grupate, de asemenea, în patru mari categorii: specifice etapei de prevenire sau de descurajare a războiului; caracteristice pregătirii pentru război (pregătirii războiului); care se execută pe timpul războiului; misiuni post-război.

Misiunile specifice etapei de prevenire a războiului sunt extrem de diversificate și de complexe, deși nu par a fi așa. Practic, tot ce fac armatele în timp de pace, punând în operă, prin strategii generative, decizii politice corespunzătoare, vizează două obiective extrem de importante: *prevenirea sau descurajarea războiului și pregătirea efectivă pentru război*. Chiar și țările care întrețin armate în scopuri predominant ofensive-agresive, în cadrul politicii lor militare, prevăd și o perioadă de prevenire și descurajare a războiului. Toate țările din lume, prin armatele lor, descurajează acel război sau acele războaie de care nu au nevoie. Unele descurajează războaiele nucleare, altele nu doresc să aibă de a face cu războaie de gherilă sau cu un război terorist, altele se tem de războaie civile sau

de războaie populare. Sunt și țări care se pregătesc pentru anumite tipuri de războaie și consideră că doar ele le pot asigura îndeplinirea obiectivelor politice, în cazul deteriorării situației strategice și izbucnirii conflictelor armate. În general însă, toate țările se pregătesc pentru a face față, într-o formă sau alta, oricăror confruntări în care poate fi implicată și acțiunea militară. Modul în care se concepe și se pune în aplicare sistemul de structurare, organizare, pregătire și înzestrare a armatelor rezultă din caracteristicile previzibile ale unui posibil război și, evident, din misiunile acestora pentru a preveni războiul.

Funcțiile unei armate nu sunt legate numai de efectuarea unor politici și strategii preventive, ci și de orizontul războiului. Așadar, în etapa de pregătire a războiului, misiunea principală a armatelor este să se instruiască în permanență pentru o posibilă confruntare militară, să fie gata oricând să intre în luptă, potrivit deciziilor politice care se pot lua în acest sens.

De-a lungul timpurilor, mai ales după apariția armamentului nuclear strategic, în cadrul dinamicii funcțiilor armatelor, s-au accentuat tot mai mult cele active-preventive, cele disuasive și cele de securitate.

De aici, foarte multe lucruri s-au schimbat și în ceea ce privește dinamica și dialectica misiunilor. S-au amplificat și diversificat misiunile care se situează în afara războiului, îndeosebi cele care vizează gestionarea crizelor și conflictelor, cele post conflict, cele de restabilire, menținere și chiar impunere a păcii, precum și cele non-militare sau preponderent civile-militare.

Această realitate a impus unele măsuri în ceea ce privește delimitarea mai clară a competenței politice și a celei militare, a celei civile și a celei strict militare, precum și a celei civile-militare, reglementarea și normarea angajării, controlul democratic asupra instituției militare, implicarea în configurarea și legiferarea tipologiei angajării și intervenției (acțiunii, reacției) militare a organizațiilor și organismelor internaționale, a dreptului internațional și a fiecărui stat în parte, pentru că nu se poate trece peste suveranitatea statelor și nu trebuie să se treacă peste această suveranitate, peste parlamente și guverne.

Chiar dacă războiul este, într-o formă sau alta, continuu, armatele nu sunt tot timpul angajate în confruntări violente. Ele

participă la acest război continuu și altfel, pregătindu-se continuu și îndeplinind și alte misiuni decât cele care se referă nemijlocit la războiul dus cu angajarea forțelor armate, în teatre de operații, cu confruntări violente, pierderi de vieți și distrugerii materiale incomensurabile. Acest model de război – dat de cea de a doua conflagrație mondială – pare să nu mai fie de actualitate, deși nu trebuie exclus. Planeta este mult prea bulversată pentru a mai avea puterea și interesul să se mai împartă în două tabere și să-și încruciceze cavalereste armele. De altfel, armele sunt mult prea puternice și prea distrugătoare, pentru a mai putea fi încruciate, fără asumarea unor riscuri și responsabilități imense.

Îndeosebi după încheierea războiului rece și deschiderea cutiei unei Pandori absolut conflictuale, armatele au primit noi responsabilități. În timp ce unele au continuat să se bată între ele pentru frontiere, pentru independență statală, pentru putere locală, altele au fost obligate de situație să intervină, prin folosirea forței (cu sau fără mandat ONU), pentru controlul, supravegherea și gestionarea zonelor și situațiilor de criză, pentru asigurarea păcii și stabilității, pentru combaterea rețelelor teroriste etc. De asemenea, armatele au fost nevoite să intervină în sprijinul populației în cazul unor calamități și dezastre, unor accidente nucleare, chimice sau ecologice, să acorde asistență umanitară, să protejeze refugiații, să ajute la refacerea infrastructurilor și să asigure condiții pentru normalizarea vieții sociale, economice și politice etc.

Aceste tipuri de misiuni – altele decât războiul violent, forță militară contra forță militară – s-au amplificat și diversificat. Atât NATO, cât și Uniunea Europeană au creat concepte adecvate (noul concept strategic NATO, elaborat în 1991 și perfecționat la fiecare summit, și Politica Europeană de Securitate și Apărare, definitivată la summit-ul de la Nisa din 2000), precum și structuri de forțe corespunzătoare (Forța de Răspuns a NATO și Forța de Reacție Rapidă Europeană), care au în vedere mai ales noile tipuri de misiuni, cele fixate prin summit-ul de la Washington, prin cel de la Praga și prin cel de la Istanbul și, respectiv, la reuniunea europeană de la castelul Petersberg.

Armatele nu sunt nemijlocit instrumente ale națiunii, cum o spunem adesea pentru a simplifica lucrurile, ci instrumente ale națiunii politice, ale statului politic. Politicul de orice tip (democra-

tic, monocratic, autocratic, dictatorial etc.) reprezintă sistemul, mecanismul prin care se cumulează și se cuplează interesele unei națiuni sau ale unui grup de națiuni. Națiunile, golite de interese, n-ar avea nevoie de armate. Interesele națiunilor sau ale unor structuri mai mult sau mai puțin echivalente cu națiunea au generat politicul, iar politicul și-a creat instrumentele corespunzătoare, dintre care cele mai importante sunt *diplomația și armata*. Așadar, misiunea generală a oricărei armate este să se constituie într-un suport credibil de forță militară al puterii politice. De aici se identifică cele șapte funcții generale ale oricărei armate, enunțate mai sus. Fiecare dintre aceste funcții presupune o serie de modalități de exercitare și o serie de misiuni generale sau specifice. Oricare armată din lume trebuie să se pregătească în așa fel încât să fie în măsură să îndeplinească orice fel de misiune din gama de misiuni pentru care este competentă și care-i pot fi încredințate. Această primă concluzie este foarte importantă, întrucât, adesea, se consideră că o armată trebuie să fie pregătită numai pentru anumite tipuri de misiuni, cum ar fi spre exemplu, cele care vizează apărarea țării împotriva unui atac din exterior. În aceste condiții, armata respectivă devine extrem de vulnerabilă la alte tipuri de amenințări, din ce în ce mai numeroase și mai diversificate. Nu există, desigur, misiuni în general. Toate misiunile sunt concrete, unele punctuale, limitate în timp și spațiu, altele cu un grad mai mare de extindere.

1.2. Misiuni generale, misiuni permanente, misiuni specifice

În dinamica misiunilor unei armate există câteva determinări foarte importante, care se înscriu într-o dimensiune cauzală esențială și complexă, printre care pot fi situate și următoarele: interesul național; sfera, conținutul și dinamica pericolelor, amenințărilor și a riscurilor care se asociază acestora; dinamica mediului de securitate; tensiunile și presiunile geopolitice; presiunile financiare și economice; politica și strategia de alianță și de coaliție.

Toate aceste determinări exercită o influență directă asupra tipologiei misiunilor și, bineînțeles, asupra politicii de securitate și apărare, asupra strategiei forțelor, mijloacelor și acțiunilor din teatre sau din afara acestora.

Sfera pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților s-a lărgit foarte mult, îmbogățindu-se cu cele chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN), cu cele asimetrice, cu cele specifice ciberspățiului și îndeosebi cu cele teroriste, conținutul lor s-a dezvoltat foarte mult, iar riscurile impuse sau asumate au crescut în aceeași proporție. Astăzi, în lume, există toate pericolele și amenințările posibile și imaginabile, de la cele nucleare, la cele teroriste, de la ciberpiraterie și ciberterorism la cele ale rețelelor traficante și mafioate, de la cele cosmice la cele ecologice, de la cele fundamentaliste la cele provocate de extremismul etnic. Lista lor este imensă. Practic, nu există activitate omenească sau structură economică, socială, politică, educațională, publică sau privată care să nu fie vulnerabilă la amenințări generale sau specifice. Războiul viitorului – care se prezintă, de fapt, ca un război continuu, dar cu forme mai puțin violente ca în secolul trecut – include tot felul de acțiuni și de reacții, în toate planurile, dar, îndeosebi în rețea. Războiul violent, între entități înarmate cu toate categoriile de arme, nu poate fi cu desăvârșire exclus, dar el este din ce în ce mai puțin probabil. În epoca societăților epistemologice, războiul va fi din ce în ce mai mult o confruntare în spațiul virtual, dar și o competiție diversificată și nesfârșită în spațiul real. Cel puțin la început de secol, conflictele, îndeosebi cele armate, vor continua să aibă cele trei mari caracteristici ale oricăror confruntări militare sau civile-militare – simetria (proporționalitatea), disimetria (non-simetria, disproporționalitatea) și asimetria (proporționalitatea dinamică)⁴ –, dar, pe măsură ce armele se vor perfecționa și vulnerabilitățile noii societăți vor crește, conflictualitatea se va deplasa semnificativ spre disimetrie și asimetrie. În primele decenii ale secolului al XXI-lea, confruntările militare vor avea un caracter disproporționat, atât în ceea ce privește

⁴ *Simetria* presupune, în domeniul confruntării, forțe, doctrine, strategii și resurse asemănătoare sau compatibile, care dau o anumită proporționalitate acțiunii și reacției; *disimetria* sau non-simetria înseamnă, în general, disproporționalitate, incompatibilitate sub toate aspectele (forțe, mijloace, tehnologii, informații, doctrine, strategii); *asimetria* presupune o disproporționalitate dinamică, adică o ieșire din incompatibilitate, prin folosirea la maximum a vulnerabilităților celuilalt și chiar prin crearea acestor vulnerabilități la adversar (este o întoarcere la arta stratagemelor, dar pe un alt palier și la o altă scară a confruntării).

tehnologia, cât și doctrinele și modalitățile concrete de acțiune în teatre sau în afara acestora.

Războaiele și conflictualitatea vor fi condiționate din ce în ce mai mult de următoarele elemente situaționale internaționale importante: creșterea rolului marilor puteri tehnologice și a influenței lor în gestionarea războaielor, crizelor și conflictelor armate; realizarea unor parteneriate strategice în primul rând între marile puteri sau între centrele de putere și influență, dar și între alte entități, care urmăresc crearea unei rețele mondiale de parteneriate pentru armonizarea intereselor, îndeosebi în exploatarea resurselor, în reconfigurarea piețelor și gestionarea mediului de securitate; dezvoltarea unei filosofii de rețea, atât în spațiul comenzii-controlului, cât și în cel al informațiilor, intelligence, supravegherii și recunoașterii (ISR), care schimbă complet datele problemei, asigură dominanța strategică a centrelor de putere informațională și a nodurilor de rețea și previne, cel puțin pentru cei care gestionează rețeaua, surprinderea strategică; recrudescența spiritului identitar în opoziție cu strategia de globalizare și regionalizare; continuarea folosirii directe a forței armate în rezolvarea unor diferende teritoriale sau frontaliere, îndeosebi în regiunile slab dezvoltate; dezvoltarea armatelor profesioniste, reduse numeric, dar flexibile și foarte bine înzestrate, concomitent cu amplificarea filosofiei de rețea în toate domeniile, inclusiv în cel al confruntărilor militare; sporirea interdependențelor, atât în fizionomia crizelor și conflictualității, cât și în procesul de analiză, cunoaștere și gestionare a acesteia; evitarea contactului în confruntarea militară, acțiunea de la mare distanță; creșterea vulnerabilităților tuturor sistemelor, inclusiv a celor care modelează spațiul virtual; lărgirea gamei conflictualității și a componentei asimetrice, dar menținerea la un nivel ridicat a dimensiunilor simetrice și non-simetrice.

De asemenea, în condițiile actuale, în care nici un stat de pe lume, nici măcar Statele Unite ale Americii, nu-și poate asigura securitatea de unul singur, crește rolul organizațiilor și organismelor internaționale, al alianțelor și coalițiilor în gestionarea mediului de confruntare, în elaborarea politicilor și strategiilor necesare și, pe această bază, în fixarea misiunilor corespunzătoare. Dar și aceste organizații, organisme și îndeosebi NATO se află într-un permanent proces de transformare, de unde rezultă că și misiunile armatelor

care fac parte din NATO (dar nu numai, pentru că lumea este interdependentă) trebuie să răspundă acestei dinamici.

NATO îndeplinește, la ora actuală, misiuni noi, în zone îndepărtate (Afghanistan), dar și în cadrul continentului european sau în imediata lui vecinătate. Astfel de misiuni necesită forțe capabile să se desfășoare rapid, pe teatre îndepărtate și să rămână acolo timp îndelungat, fiind în măsură ca, la nevoie, să ducă și operații mai dificile.

În acest sens, la summit-ul de la Washington din 1999, șefii de state și de guverne din țările membre au lansat două concepte noi: *Inițiativa asupra capacităților de apărare* (DCI) și *Inițiativa asupra armelor de distrugere în masă* (IADM). Acestea s-au dovedit foarte utile în dezvoltarea conceptului strategic al Alianței, în cunoașterea și rezolvarea unor probleme de strategie a forțelor, de strategie a mijloacelor și chiar de strategie operațională. Astfel, DCI a creat posibilitatea Alianței să identifice, să definească și să remedieze nu mai puțin de 58 de lacune grave din timpul campaniei aeriene din Kosovo din 1999.

După summit-ul de la Praga din 2002, Alianța a revenit asupra DCI și a adoptat trei direcții de acțiune în vederea ameliorării capacităților sale defensive: *lansarea Angajamentului asupra Capacităților, crearea Forței de Răspuns a NATO* (NRF) și *raționalizarea structurii de comandament*. Tot cu acest prilej, a fost adoptat un *concept militar de apărare împotriva terorismului*. De asemenea, s-a lansat un nou studiu de fezabilitate în ceea ce privește *apărarea antirachetă*.

Pentru aceasta s-a creat Comitetul de Examinare a Apărării (DRC) cu misiunea de a optimiza procesul de planificare a apărării și de a sprijini transformarea capacităților militare ale NATO, de care răspunde în mod direct Comandamentul Aliat de Transformare, creat în mod special pentru aceasta.

La summit-ul de la Istanbul, din iunie 2004, s-a subliniat necesitatea continuării acestui proces de transformare și de adaptare a structurilor, procedurilor și capacităților la exigențele și provocările secolului al XXI-lea, Alianța asumându-și o gamă specifică de misiuni care promovează îndeosebi stabilitatea, acolo unde este

nevoie, pentru apărarea securității și valorilor sale.⁵ Între altele, la summit-ul de la Istanbul s-a hotărât: extinderea misiunilor Forței internaționale de asistență asupra securității (ISAF) din Afghanistan, prin stabilirea mai multor echipe suplimentare de reconstrucție provincială (PRT) și, la acea dată, de sprijinire a alegerilor; încetarea misiunii SFOR, în condițiile în care UE a decis să desfășoare aici forțe⁶, potrivit mandatului ONU și pe baza aranjamentelor Berlin plus; continuarea misiunii KFOR și a operației maritime împotriva terorismului „Active Endeavour” din Mediterana; sprijinirea guvernului irakian pentru constituirea forțelor sale de securitate; creșterea contribuției individuale și colective la lupta comunității internaționale împotriva terorismului; continuarea procesului de transformare a capacităților pentru a deveni mai moderne, mai flexibile, mai ușor de desfășurat și mai apte să îndeplinească toată gama de misiuni NATO⁷.

Tot la acest summit, s-a subliniat necesitatea continuării dialogului mediteranean și a fost lansată „Inițiativa de cooperare de la Istanbul”, care reprezintă o ofertă de cooperare cu regiunea Orientului Mijlociu Extins.

Aceste determinări arată că gama misiunilor structurilor militare sau civile-militare, în arealul construcției de securitate și apărare, este foarte diversificată, unele depinzând de altele și, toate la un loc și fiecare în parte, de un mecanism politic de analiză și decizie sofisticat, din ce în ce mai mult internaționalizat, sprijinit pe centre de putere, organisme internaționale, NATO, Uniunea Europeană și o mulțime de structuri regionale de securitate.

Totuși, pe ansamblu, se constată că rolul armatelor a crescut, deși acestea continuă să se demasifice și să se integreze din ce în ce mai mult într-un concept civil-militar, în care controlul politic democratic asupra instituției militare și raționalizarea folosirii forței sau amenințării cu forța devin elementul-cheie al funcționării societăților omenești în această etapă de tranziție spre era informa-

⁵ <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096f.htm>, *Communiqué du Sommet d'Istanbul*, publicat de șefii de state și de guverne care au participat la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord, ținută la Istanbul, la 28 iunie 2004.

⁶ Operațiile „Althea” și, în Macedonia, „Concordia”, planificate și efectuate de Statul Major Militar al UE.

⁷ <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096f.htm>, *Idem*.

țională și, corespunzător acesteia spre o societate epistemologică. O posibilă tipologie a misiunilor militare și non-militare în diferitele etape ale războiului, crizei și conflictelor ar putea fi următoarea:

I. Misiuni legate de fenomenul război

1. Misiuni specifice perioadei de prevenire și descurajare a războiului în condițiile intensificării acțiunilor teroriste

a. Militare și civil-militare: pregătirea armatei, îndeosebi a serviciilor de informații și forțelor speciale, pentru dezamorsarea unor tensiuni care ar putea degenera în confruntări militare violente; misiuni de descurajare a conflictelor armate; misiuni antiteroriste și contrateroriste; misiuni de intervenție (acțiune) rapidă pentru rezolvarea diferitelor situații specifice prevăzute în strategiile preventive; misiuni în cadrul conceptului de îndiguire a unei puteri (structuri agitate), care iradiază tensiuni și spirit războinic; misiuni în cadrul strategiei de gestionare a crizelor și conflictelor (care pun în aplicare un concept și, respectiv, o decizie politică de gestionare, cu o anumită finalitate – prevenirea războiului –, a crizelor și conflictelor); misiuni de embargo; blocadă; misiuni de interdicție; misiuni pentru combaterea traficantilor și rețelelor mafioate⁸; misiuni de menținere a păcii; misiuni de protecție a persoanei, proprietății, instituțiilor publice, a instituțiilor private, naționale și internaționale; misiuni de securizare a unor zone; misiuni de intervenție, salvare, evacuare, transport și refacere infrastructuri în timpul unor catastrofe naturale (cutremure, inundații, uragane, avalanșe etc.), accidente industriale, dezastru ecologice sau ca urmare a acestora; misiuni umanitare.

b. Misiuni non-militare: misiuni de intervenție (economică, diplomatică, pe suport de informații) pentru respectarea și aplicare acordurilor internaționale cu privire la reducerea armamentului; misiuni pentru asigurarea îndeplinirii tratatelor, acordurilor și convențiilor privind neproliferarea ADM, distrugerea stocurilor de substanțe toxice de luptă, a minelor antipersonal etc.; misiuni de

⁸ În sprijinul forțelor de ordine sau în cadrul unor operații antidrog și împotriva rețelelor mafioate de mare amploare desfășurate pe plan național sau internațional.

embargo⁹; blocadă; misiuni de interdicție; misiuni pentru combaterea traficantilor și rețelelor mafioate; misiuni antidrog, împotriva crimei organizate, în sprijinul ordinii publice etc.; misiuni de menținere a păcii; misiuni de protecție a persoanei, proprietății, instituțiilor publice, a instituțiilor private, naționale și internaționale; misiuni de securizare a unor zone; misiuni umanitare.

2. Misiuni caracteristice perioadei de pregătire pentru război și pentru a face față unor conflicte armate, în condițiile activării organizațiilor și rețelelor teroriste

Această categorie de misiuni implică atât marile puteri care dispun de tehnologie de vârf (high-tech) și tehnologie performantă a informației (IT), cât organizațiile, organismele, Alianța Nord-Atlantică, Uniunea Europeană, alte structuri economice, culturale și de securitate regionale, precum și statele, structurile și entitățile non-statale și toate categoriile de resurse¹⁰.

a. Militare și civile-militare: misiuni de pregătire pentru toate tipurile posibile de război, dar mai ales pentru războiul în care se consideră a fi cel mai probabil să fie angajată armata respectivă; misiuni de creare a unor structuri și infrastructuri care să faciliteze acțiunile și operațiile din timpul războiului; misiuni de optimizare și flexibilizare a sistemului de folosire și regenerare a resurselor; misiuni de punere în aplicare a unor strategii preemptive sau de

⁹ Unele dintre aceste misiuni sunt comune tuturor etapelor și tipurilor; ele diferă numai ca structuri de forțe și specific al acțiunilor pentru îndeplinirea lor (în unele, se poate afla o substanțială componentă militară, care execută misiuni non-militare, în altele o astfel de componentă poate fi diminuată semnificativ sau chiar poate lipsi).

¹⁰ De regulă, armatele se pregătesc pentru un viitor război, urmând politici, doctrine și strategii care reflectă experiența dobândită de acestea în ultimul război important la care au participat. Îndepărtându-se tot mai mult acest ultim război, experiența acumulată acolo se degradează, se estompează și se pietrifică și, dacă conducerea statului, deci politica, doctrina și strategia nu manifestă suficientă flexibilitate pentru a proiecta, în pregătirea armatei, cerințele și exigențele cele mai realiste cerute de un posibil viitor război, efortul va fi zadarnic. Este cazul armatei franceze, după primul război mondial, care s-a baricadat în strategia războiului pozițional, cu aliniamente fortificate, neglijând mișcarea și manevra. Prețul plătit de aceasta a fost foarte mare în cel de al doilea război mondial. Armata Franceză a avut însă capacitatea, tăria, forța și chiar flexibilitatea necesare revenirii în scurt timp la o doctrină modernă și eficientă.

realizare a faptului împlinit; misiuni de culegere și prelucrare a informațiilor și de realizare a bazelor de date necesare războiului; misiuni specifice punerii în aplicare a strategiei generative (strategia forțelor, strategia mijloacelor și strategia operațională), concretizate, în principal, în transformarea forței, în realizarea sistemelor de arme corespunzătoare și doctrinelor de luptă ale categoriilor de forțe; misiuni de integrare în același concept a forțelor, mijloacelor, doctrinelor și strategiilor, în funcție de interesele naționale, de strategia de securitate, de cerințele și exigențele NATO și ale UE, de cerințele apărării colective și de cele ale războiului împotriva terorismului, care se prezintă ca un război continuu, atipic și asimetric; misiuni care vizează consolidarea potențialului economic, demografic, social, cultural, informațional și militar; misiuni de realizare și consolidare a interoperabilității și unității de acțiune cu armatele țărilor care fac parte din NATO și din Uniunea Europeană; misiuni de punere în aplicare, în sistemul de pregătire a armatei, teritoriului și economiei, a conceptului strategic NATO și a politicii europene de securitate și apărare (PESA); misiuni de materializare a conceptului de apărare colectivă, stabilit prin Tratatul de la Washington; misiuni antiteroriste și contrateroriste; misiuni de consolidare a potențialului moral, în sensul că un război la care participă respectiva armată nu poate fi altul decât un război de protecție, apărare și afirmare a valorilor naționale, europene și euro-atlantice, a omului, proprietății, statului de drept și instituțiilor naționale, europene și euro-atlantice.

b. Misiuni non-militare. În pregătirea războiului, misiunile non-militare devin la fel de numeroase, ba chiar mai numeroase decât cele militare, întrucât ele sunt, în general, misiuni de generare și regenerare a resurselor, sunt, adică, misiuni de potențial. Printre acestea se situează și următoarele: misiuni de pregătire a populației, economiei și tuturor categoriilor de resurse pentru efortul militar, în caz de război; misiuni pentru realizarea structurilor și infrastructurilor necesare războiului; misiuni pentru realizarea (achiziționarea) sistemelor de arme corespunzătoare politicii de apărare, strategiei naționale de securitate, conceptului strategic NATO și PESA; misiuni de consolidare a potențialului economic, demografic, social, cultural și educațional; misiuni de consolidare a potențialului moral; misiuni de avertizare, prevenire și acțiune în cazul calamităților și dezastrelor naturale; misiuni de protecție și securizare împotriva

cercetării inamicului și atacurilor teroriste a sistemelor sociale, educaționale, tehnice, informaționale etc.

3. Misiuni caracteristice războiului și conflictului militar, în condițiile terorismului din teatrele de operații și din afara acestora

Aici există cel puțin trei tipuri de misiuni: specifice teatrelor de operații (teatrului de război); desfășurate în afara teatrelor de război, dar în sprijinul războiului; pentru continuarea vieții, asigurarea funcționării normale a sistemelor economice, educaționale și culturale din afara și chiar din interiorul teatrelor de operații. Aceste misiuni sunt îndeplinite atât de militari, cât și de către civili, iar responsabilitatea conceperii acestor tipuri de misiuni o poartă, ca și în toate celelalte cazuri, decidentul politic. Militarii și structurile civile angajate în teatre sau în afara acestora acționează potrivit unei decizii și unui mandat politic, puse în aplicare printr-o strategie corespunzătoare.

a. Militare și civile-militare: misiuni care sunt specifice teatrelor de operații (informații, intelligence, supraveghere, recunoaștere, proiecția forței, desfășurare, angajare, operații ofensive sau defensive, de interpunere, de pacificare, operații psihologice, operații informaționale etc.); misiuni de protecție a populației, infrastructurilor civile, valorilor și, în general, a patrimoniului; misiuni de protecție și ajutorare a refugiaților; misiuni de căutare, salvare și evacuare; misiuni antiteroriste și contrateroriste; misiuni de supraveghere și protecție a prizonierilor; misiuni de înlăturare a unor efecte colaterale ale acțiunilor de luptă; misiuni de dezarmare a părților aflate în conflict; misiuni de protecție a mediului; misiuni umanitare.

4. Misiuni post-război (post-conflict)

a. Militare și civile-militare: misiuni I2SR; misiuni de înlăturare a urmărilor imediate ale războiului sau conflictului armat; misiuni de combatere a terorismului și gherilei; misiuni de interpunere între taberele care au fost în conflict (pentru forțele de intervenție ale NATO, ale UE sau pentru alte forțe destinate de ONU etc.); misiuni de dezafectare a unor zone în care s-au desfășurat lupte; misiuni de deminare și dezamorsare a unor încărcături neex-

plodate; misiuni de gestionare, și prin mijloace militare, a crizelor și conflictelor care pot apărea după război sau ca urmare a războiului sau conflictului încheiat sau a unor împrejurări greu de anticipat; misiuni de oprire a conflictelor colaterale, induse sau nou-apărute; misiuni de restabilire a păcii; misiuni de menținere a păcii; misiuni de impunere a păcii; misiuni de stabilizare; misiuni de stabilitate; misiuni de combatere a traficantilor, grupurilor înarmate și bandelor de criminali; misiuni pentru supravegherea, protecția și sprijinul unor lucrări de înlăturare a efectelor imediate ale războiului sau conflictului armat; misiuni de intervenție, salvare, evacuare, transport în urma războiului, a unor catastrofe naturale (cutremure, inundații, uragane, avalanșe etc. petrecute în timpul războiului, înainte sau după ce ostilitățile militare s-au încheiat), accidente industriale, dezastre ecologice sau ca urmare a acestora; misiuni de refacere a unor infrastructuri; misiuni pentru asigurarea ordinii publice și siguranței instituțiilor; misiuni privind securitatea diferitelor personalități și instituții; misiuni de asigurare a ordinii în timpul desfășurării alegerilor democratice; misiuni umanitare.

b. Non-militare: misiuni de asigurare a repatrierii refugiaților; misiuni de refacere a surselor și resurselor vitale; misiuni de refacere a structurilor economice, sociale, politice, culturale și educaționale; misiuni de refacere a infrastructurilor; pregătirea și asigurarea alegerilor democratice; misiuni de asigurare a ordinii publice; misiuni de refacere a societății de drept; misiuni umanitare.

II. Misiuni care nu sunt legate de fenomenul război (altele decât războiul)

Întotdeauna, toate armatele din lume au îndeplinit, îndeplinesc și vor îndeplini mereu și misiuni care nu sunt neapărat legate de fenomenul război, dar care, într-o formă sau alta, pot influența situația strategică și, pe această bază, filosofia și fizionomia confruntării de tip militar. Ele rezultă din funcția generală a armatelor, ca instrumente ale politicii, aceea de a asigura, și prin mijloace militare, securitatea și apărarea țărilor. Astfel de misiuni sunt, în general, militare și civile-militare și îmbracă tot spectrul de acțiuni, de la cele de impunere prin forță a unui anumit tip de comportament, până la acțiunile umanitare.

1. Pe timpul gestionării situațiilor de criză și a conflictelor

a. Militare și civile-militare: misiuni de evaluare a dinamicii mediului de securitate, prin supravegherea atentă a indicatorilor de stare și de dinamică; misiuni I2SR în scopul sesizării pragurilor trecerii de la starea de normalitate la anormalitate, de la anormalitate la precriză, de la precriză la criză, la conflict și, cel mai important, a pragului critic, când criza (conflictul) devine război; misiuni de prevenire și dezamorsare a situațiilor generatoare de instabilitate, crize și conflicte; misiuni de descurajare a evenimentelor și acțiunilor care pot genera crize și conflicte; misiuni de materializare a unor presiuni asupra factorilor politici, economici, financiari, religioși, etnici și de altă natură, care generează crize și conflicte; acțiuni asupra liderilor facțiunilor, entităților și structurilor care produc și întrețin situațiile de criză; misiuni de prevenire a crizelor și conflictelor; misiuni de dezamorsare a tensiunilor și situațiilor care favorizează conflictualitatea; misiuni de descurajare a crizelor și conflictelor; embargo; boicot; misiuni de interpunere; misiuni de negociere; misiuni de menținere a păcii; misiuni de stabilizare; misiuni de stabilitate; misiuni de intervenție la calamități și dezastre naturale, în caz de accident nuclear, chimic, biologic sau tehnologic; misiuni umanitare.

b. Non-militare: misiuni de supraveghere, respectare și impunere a ordinii de drept; embargo; boicot; misiuni de intervenție la calamități și dezastre naturale, în caz de accident nuclear, chimic, biologic sau tehnologic; misiuni cu caracter social și educațional; misiuni umanitare.

2. În urgențe civile și militare:

Atât în conceptul strategic NATO, cât și în strategia europeană de securitate sunt prevăzute numeroase acțiuni de intervenție a forțelor armate în urgențe civile și militare. Uniunea Europeană, spre exemplu, dispune de comitete și organisme specializate pentru fiecare tip de urgențe, de la accidentele tehnologice, nucleare și chimice, la cele care afectează securitatea mediului.

Toate armatele din lume îndeplinesc astfel de misiuni, întrucât sunt singurele forțe care pot acționa rapid, organizat și eficient, practic, în orice situații de urgențe civile și militare care necesită o intervenție imediată. Desigur, pentru astfel de misiuni sunt specializate, în general, structurile de protecție civilă (care, în multe state,

nu aparțin armatei), dar forțele armate intervin totdeauna decisiv și cu o mare capacitate de soluționare rapidă a acestor urgențe.

Tipurile de urgențe în care sunt implicate forțele armate sunt definite prin lege, iar modalitățile de angajare sunt clare și precise. În general, intervenția forțelor armate este foarte bine supravegheată și controlată, pe de o parte, pentru a preveni abuzurile și folosirea forței armate în alte scopuri decât acelea pentru care au fost create (cum se întâmplă în regimurile politice totalitare) și, pe de altă parte, pentru a se asigura protecția prin lege a forțelor care intervin.

Urgențele civile și militare nu se referă la greve, mișcări de stradă, manifestații sau alte activități – unele chiar cu caracter antiguvernamental –, ci efectiv la acele situații (și numai la acele situații) care pun în pericol grav securitatea țării, viața oamenilor, bunurile și valorile.

2. Operații pentru îndeplinirea misiunilor

2.1. Tipologia operațiilor

Misiunile se pun în aplicare, în cadrul unor operații, prin acțiuni concrete în spațiul luptei, mai exact, într-un teatru de confruntare, denumit teatru de operații. Întotdeauna, în planificarea unei operații, se pornește de la efect, adică de la ceea ce se dorește a se realiza prin acea operație. Există efecte antecalculat – acestea sunt forțele, acestea sunt mijloacele, acestea sunt resursele, acestea sunt manevrele și acțiunile posibile, iar efectele nu pot fi decât cele care rezultă din aceste premise – și efecte prestabilite, rezultate din ceea ce se dorește a se obține prin război sau prin respectiva operație (acțiune) militară.

Așadar, în sens tradițional, *operațiile bazate pe efecte* nu reprezintă o noutate. Noile tipuri de operații bazate pe efecte vizează însă altceva. Tehnologia înaltă, dominanța informațională și inițiativa strategică permit centrarea operațiilor nu doar pe manevre (care să ducă la crearea unor situații tactice favorabile), ci centrarea lor, de la început, adică încă din etapa planificării, pe efecte complexe, iradiante și în lanț. Efectele care se au în vedere sunt cele care-l pun

pe inamic în situația de a nu putea nici să riposteze, nici să-și protejeze forțele și mijloacele, nici să-și poată regenera în timp util forța. Pentru aceasta, se aplică un concept apropiat de cel formulat de generalul John Shalikashvili, în 1996, în documentul intitulat *Joint Vision 2010* (JV 2010) cu privire la *manevra dominantă*. Rachetele de croazieră, a căror bătaie este în jur de 2.500 km, bombele ghidate prin laser și prin GPS, sistemele AWACS, JSTARS, grilele senzorilor din cadrul sistemelor I2SR, rețelele centrale de comandă-control și cele ale platformelor de luptă au schimbat complet configurația spațiului luptei și au revoluționat modalitatea de concepere și desfășurare a războiului. În noul tip de război – care, deocamdată, se numește Războiul bazat pe Rețea –, contează tehnologia, lărgimea și calitatea benzii de rețea, dar și calitatea comandamentului, a personalului, a structurilor organizaționale și a conceptelor operaționale. Marile tendințe ale evoluției tehnologiei, care permit efectuarea operațiilor bazate pe efecte, sunt următoarele: creșterea preciziei loviturii la distanță, cu toată gama de vectori; un evantai larg de efecte, de la neutralizarea la distrugerea țintelor protejate; tehnologii de invizibilitate și o bună mascare a forțelor proprii; sisteme de informații și de integrare a sistemelor (sisteme de sisteme).

JV 2010 se sprijină pe patru noi concepte operaționale: *manevra dominantă; angajarea de precizie; protecția integrală; logistica în rețea*.

Manevra dominantă vizează modalitatea de a identifica, alege și categorisi obiectivele, de a stabili centrele gravitaționale ale dispozitivului inamic și de a le lovi foarte precis, de câte ori este nevoie, combinarea acțiunilor informaționale (de război informațional) cu cele spațiale, aeriene, navale și terestre, transportul rapid al forțelor și mai ales al mijloacelor necesare, alegerea tipului de acțiuni care se pretează cel mai bine lovirii simultane a punctelor sensibile ale inamicului și obținerii succesului planificat. Celelalte concepte – *angajarea precisă, protecția integrală și logistica în rețea* – sunt complementare manevrei dominante, asigurându-i consistență și eficiență.

Manevra dominantă este, deci, axul central, suportul și soluția operațiilor bazate pe efecte. Așadar, o asemenea operație pornește de la cunoașterea exactă, în timp real, a inamicului, selectarea oportună

a țintelor și obiectivelor din cadrul centrelor gravitaționale ale dispozitivului advers, calcularea rapidă a efectelor lovirii acestora, alegerea tipului de vectori de lovire, poziționarea forțelor și mijloacelor, trecerea la acțiune și exploatarea imediată a efectelor. Acest tip de operații, deși nu par esențialmente deosebite de cele obișnuite, nu sunt posibile decât în cadrul filosofiei de rețea, acțiunii (reacției) rapide și unei strategii *joint*. Asemenea operații au fost desfășurate în Afghanistan și în Irak de către forțele armate ale Statelor Unite. Ele au fost atât de bine planificate și atât de rapide, încât nici talibanii, nici armata lui Saddam Husein, nici rețelele și organizațiile teroriste n-au avut, practic, nici o replică. Efectele, cel puțin în teatrele de operații, în etapa confruntării armată contra armată, au fost uluitoare. În câteva săptămâni, o armată care se anunța o forță redutabilă, a fost pur și simplu spulberată. Iar cauza nu o reprezintă atât slăbiciunea armatei dictatorului irakian, cât efectele în lanț ale unor operații complexe și rapide desfășurate în cadrul unui război bazat pe filosofia de rețea.

Aceste operații bazate pe efecte nu sunt deocamdată eficiente și în războiul împotriva terorismului, decât în măsura în care pot fi lovite, prin mijloace militare moderne, centrele vitale, depozitele și „cartierele“ unor asemenea organizații. Or, acestea (câte s-au descoperit până acum) au fost lovite și distruse, dar terorismul încă există. După ce operațiile bazate pe efecte au fost experimentate cu succes în cadrul unui război armată contra armată, deci în cadrul unui război clasic (e drept, disproporționat), urmează ca ele să fie adaptate războaielor (conflictelor) de joasă intensitate, războiului împotriva terorismului, gherilei, insurgenților, în general, războiului asimetric.

Forțele destinate să ducă astfel de operații trebuie să aibă anumite caracteristici dintre care nu pot lipsi următoarele: să fie conectate și conectabile la rețea; să fie interoperabile; să fie expediționare; să fie flexibile, cu capacitate de proiecție și susținabilitate în teatru (să fie autosustenabile); să fie capabile să opereze cu informația în timp real și să vizeze, prin acțiunile lor, realizarea efectelor planificate.

Asemenea forțe, în cazul operației bazate pe efecte, nu mai pot fi numai și numai brigăzi, divizii, aripi de aviație, escadroane, divizioane, care acționează fiecare într-o fâșie sau în sprijinul unor unități și își întrunesc acțiunile după un plan. În cadrul operațiilor

bazate pe efecte, se identifică centrele vitale ale inamicului și se selectează mijloacele și modalitățile prin care acestea sunt scoase rapid din luptă. Cea mai mare parte a acestui ciclu se face automat, prin efectul de rețea. Rețeaua nu permite suprapuneri, întârzieri confuzii. De aici rezultă că operația bazată pe efecte este, de fapt, un program de rețea, prin care comanda-controlul pune cap la cap, în timp real, informația (date și imagini despre inamic, trupe proprii, situație meteo, factori perturbatori etc.), identifică centrele gravitaționale ale dispozitivului inamic, selectează țintele din cadrul acestora, stabilește prioritățile, selectează mijloacele de lovire sau modalitățile de acțiune, repartizează țintele mijloacelor sau subunităților care acționează (iluminarea laser sau indicarea unor obiective ce urmează să fie lovite de aviație, distrugerea unor obiective punctiforme care nu pot fi lovite altfel, ocuparea unor poziții, capturarea unor comandanți, distrugerea unor lucrări de artă etc.), verifică efectele și ia măsuri pentru corectarea erorilor. Acest sistem a funcționat destul de bine, chiar dacă au existat și unele chestiuni de fratricid, din cauză că, în cadrul operațiilor bazate pe efecte (modalitatea principală de efectuare a războiului bazat pe rețea), nu s-au rezolvat toate problemele până la nivel batalion, formație de avioane sau de elicoptere și chiar mai jos.

Condițiile esențiale în planificarea și efectuarea operațiilor militare, în condițiile amenințărilor asimetrice, sunt următoarele: să aibă o bază legală; să se înscrie în prevederile Cartei ONU; să fie conforme cu voința comunității internaționale; să fie pregătite și desfășurate sub mandat ONU; să asigure efectele planificate; să prevină distrugerile și efectele colaterale; să nu afecteze mediul; să se desfășoare în siguranță; să fie un produs al cooperării strânse între organismele internaționale și cele naționale; să nu provoace alte conflicte.

În actualele și viitoarele războaie și conflicte armate, ca și în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor, operațiile vor fi dinamice și complexe și vor apropia dimensiunea politică de cea strategică, de cea operațională și de cea tactică, întrucât toate confruntările în care sunt implicate forțe și structuri militare se desfășoară în văzul lumii, sub obiectivele camerelor de luat vederi și, evident, sub presiunea opiniei publice. De aceea, confruntările militare vor fi scurte, întrucât, indiferent de cauzele care le-au

generat, sunt costisitoare, nu totdeauna foarte eficiente, produc distrugerii și nu sunt acceptate de populație, de organizațiile și organismele internaționale, de societatea civilă și de opinia publică.

Considerăm că, și în condițiile intensificării acțiunilor teroriste, între principalele tipuri de operații ar trebui situate și următoarele:

I. Specifice fenomenului război:

1. *În etapa prevenirii războiului și a conflictelor armate:* operații informaționale; operații specifice procesului de gestionare și prevenire a crizelor și conflictelor; operații de menținere a păcii; operații de anihilare a rețelelor, organizațiilor și grupurilor teroriste; operații psihologice; operații de izolare și îndiguire a zonelor generatoare de insecuritate, instabilitate și conflicte; operații pentru stabilizarea zonelor conflictuale; operații ecologice (de protecție a mediului); operații asimetrice¹¹ (antidrog, împotriva traficantilor, a rețelilor teroriste etc.).

2. *În etapa războiului (conflictului militar), în condițiile acțiunilor teroriste:* operații întrunite sau integrate ofensive și defensive împotriva inamicului și a rețelelor teroriste; operații aeriene; operații navale; operații aeronavale și aeroterestre; operații informaționale, inclusiv privind terorismul; operații psihologice de teatru; operații multinaționale de dezarmare (joint disarmament operations); operații concordante multiple (several concurrent operations); operații psihologice împotriva organizațiilor și rețelelor teroriste care acționează în teatru; operații psihologice împotriva rețelelor teroriste din afara teatrului; operații logistice; ciberoperații sau operații în spațiul cibernetic; operații antiteroriste (apărare, protecție împotriva terorismului); operații contrateroriste (de combateri – anihilare și distrugere – a organizațiilor și rețelelor teroriste); operații (acțiuni) de salvare-evacuare; operații de pacificare a părților aflate în conflict (în situația în care se intervine pentru dezamorsarea conflictului și rezolvarea diferendului prin interpunere în vederea creării unei conjuncturi favorabile dialogului și tratativelor).

¹¹ Aceste operații sunt specifice războiului împotriva terorismului, dar se desfășoară și în cadrul altor tipuri de războaie dacă există acțiuni teroriste.

3. În etapa post-război (*post-conflict*): operații de refacere și reabilitare a structurilor și infrastructurilor de pace; operații de stabilizare; operații de stabilitate; operații de restabilire a păcii; operații împotriva organizațiilor și rețelelor teroriste; operații antigherilă și antiinsurgenți (sau pentru sprijinul insurgenților); operații informaționale; operații psihologice; operații de menținere a păcii; operații umanitare.

II. Operații care nu sunt legate nemijlocit de fenomenul război:

1. *Specifice procesului de gestionare a crizelor și conflictelor*: operații informaționale; operații psihologice; operații pentru combaterea traficantilor, economiei subterane, criminalității și anomiei sociale; operații de menținere a păcii; operații de dezamorsare a conflictelor; ciberoperații sau operații în ciber spațiu; operații umanitare.

2. *Specifice urgențelor civile și militare, în situații de calamități și dezastre*: operații de căutare, salvare-evacuare; operații de refacere a infrastructurilor; operații umanitare.

Toate genurile de operații, în cadrul noului tip de război, se bazează și trebuie să se bazeze pe efecte. Operațiile specifice, îndeosebi cele post-conflict, care se desfășoară în afara conceptului RBR (deși filozofia de rețea se aplică în aproape toate domeniile de activitate), au în vedere, în genere, obiectivul final și efectele controlate. Cu toate acestea, efectele și spiritul de rețea (nevoia de informație și de un sistem coerent de conducere a acțiunii în timp real) pătrund din ce în ce mai mult și în aceste tipuri de operații. Acțiunile teroriste și de gherilă din Irak, soldate cu morți și răniți, inclusiv din rândul forțelor americane (peste 1.600, până în luna iunie 2005), nu contrazic această realitate. Deși sunt numeroase, sângeroase și spectaculoase, inițiativa strategică nu aparține teroriștilor, ci forțelor coaliției și noilor structuri de conducere irakiene. Cele ce se petrec în Irak poartă amprenta unei anumite situații, întrucât nu s-a obținut acceptul întregii comunități internaționale, a existat o anumită grabă în ceea ce privește înlăturarea dictatorului Saddam Hussein și democratizarea țării, fără a se ține seama de realitățile de acolo și de necesitatea unui mandat ONU. De unde rezultă că, în ceea ce privește operațiile specifice, dificultățile sunt

mult mai mari decât în planificarea și efectuarea operațiilor proprii războiului *face-to-face*, armată contra armată. Este nevoie de un mandat ONU, care se obține foarte greu (în anumite condiții, poate fi blocat sau neacordat), de respectarea opiniei publice, de un consens în cadrul Alianței etc.

Planificarea și desfășurarea operațiilor întrunite trebuie să aibă în vedere, între altele, abordarea unor realități ale secolului al XXI-lea care se referă la filozofia și fizionomia de rețea, la proiecția forței, la caracterul flexibil și expediționar al acestora, la spațiul de luptă integrat, digitalizat, la ciber spațiu și la tot ce depinde de caracterul acestor entități, inclusiv al unităților cibernetizate și luptătorului autonom.

2.2. Operații împotriva terorismului

Operațiile speciale împotriva terorismului pot avea nivel strategic sau operativ și pot fi desfășurate de structuri militare naționale, aliate, de coaliții sau de grupări de forțe naționale. Ele pot fi operații militare, operații militaro-civile, internaționale, regionale sau naționale. Aceste tipuri de operații pot fi independente, în cadrul războiului împotriva terorismului, al războiului asimetric, disproporționat sau în oricare alt tip de război (dacă există acolo o componentă teroristă care trebuie dezamorsată sau anihilată). Ele pot preceda un război de tip clasic, se pot desfășura concomitent cu unele operații militare din teatre sau în situații post conflictuale. Astfel de operații se pot desfășura oricând. Caracteristicile principale ale acestui tip de operații se înscriu în următorul perimetru: intensitate și amploare variabile; caracter surprinzător; arie teritorială foarte mare; diversitate de acțiuni; amploare variabilă, de la operații aeriene sau aero-terestre și aeronavale prin care se vizează distrugerea rețelelor, locațiilor și depozitelor organizațiilor teroriste, la acțiuni punctuale de protecție a unor obiective sau de anihilare a grupurilor teroriste.

Forțele care participă la operațiile împotriva terorismului sunt sau ar putea fi următoarele: structuri de informații; unități ale armatei, îndeosebi forțe speciale, dar și unități de aviație, de infanterie, de cercetare, de vânători de munte, de nave, de război psiholo-

gic sau de război electronic; unități ale jandarmeriei; poliția; structuri militare speciale de protecție și pază; alte structuri de forță (brigăzi și detașamente antiteroriste, structuri de protecție, de pază și ordine etc.); instituții private și ONG-uri etc.

Aceste structuri pot primi misiuni diferite, potrivit unor planuri dinainte stabilite și situațiilor concrete. Unitățile armatei nu sunt forțe destinate în mod special pentru acțiuni în cadrul războiului împotriva terorismului, dar astfel de misiuni revin și vor reveni din ce în ce mai mult tuturor structurilor de forță din cadrul societății, întrucât terorismul este un fenomen care trebuie combătut nu numai prin eradicarea cauzelor, ci și prin acțiuni preventive și de anihilare a efectelor. Există acțiuni pentru lichidarea efectelor și acțiuni (operații) bazate pe efecte. Se constată că, din ce în ce mai mult, și operațiile împotriva terorismului devin operații moderne, înalt tehnologizate și informatizate, adică *operații bazate pe efecte*. Realizarea acestui deziderat presupune: existența și dezvoltarea unei fizionomii de rețea, întrucât numai rețeaua poate permite, admite, amplifica, genera și regenera conexiunea inversă (feed-back); adaptarea sistemului I2SR la cerințele și exigențele informației din zona terorismului; evaluarea (calcularea) efectelor care se doresc prin aceste tipuri de operații; efectele produse de aceste operații trebuie să fie efecte în lanț, iradiante și distrugătoare; corelarea efectelor cu forțele și mijloacele la dispoziție și, pe această bază, optimizarea acțiunilor.

Deși unitățile armatei, în afara forțelor speciale și a grilei senzorilor de informație, nu au structuri capabile să acționeze simetric cu rețelele și grupările teroriste, cele 13 grupuri tactice din cadrul Forței de Reacție Rapide Europene, precum și Forța de Răspuns a NATO, ca, de altfel, și alte structuri, cum sunt cele de parașutiști, de cercetare, de infanterie marină, de vânători de munte etc. sunt în măsură să desfășoare acțiuni de toate tipurile împotriva terorismului. Noul concept NATO de transformare a forțelor și comandamentelor vizează, între altele, dotarea structurilor de forțe și de comandament cu abilități antiteroriste și contrateroriste.

În acest moment, armatele pot participa la operațiile speciale împotriva terorismului în calitate de forțe principale (care organizează și conduc astfel de operații), în calitate de forțe de susținere

(sprijin) sau în calitate de forțe de izbire, de distrugere a centrelor de greutate ale structurilor și rețelelor teroriste.

Această triplă ipostază presupune:

a. În calitate de *forțe principale* care organizează, conduc și desfășoară operații de acest tip, armatele pot îndeplini următoarele misiuni: detectarea, prin senzorii amplasați pe suprafața întregii planete, în Cosmos și în ciberspațiu și prin forțele speciale, a centrelor și bazelor de antrenament ale organizațiilor și rețelelor teroriste; identificarea și lovirea centrelor vitale, a bazelor de antrenament, a depozitelor și infrastructurilor teroriste din zonele de falie și de oriunde s-ar afla ele, prin mijloace militare, îndeosebi cu rachetele de croazieră, cu aviația și forțele speciale, pe măsură ce se obține acceptul țării sau țărilor în care se află acestea¹², de cele mai multe ori în cooperare cu forțele armate ale țărilor respective; declanșarea războiului (luptei armate) împotriva țărilor și regimurilor politice care practică, adăpostesc, finanțează și susțin acțiunile teroriste; participarea la operații de căutare și distrugere a rețelelor și bazelor teroriste din zonele de falie; desfășurarea unor operații speciale împotriva terorismului; acțiuni de salvare-evacuare, în urma atacurilor teroriste de amploare; acțiuni umanitare.

b. În calitate de *forțe de susținere (sprijin)*: intervenția, la cererea poliției, a structurilor de informații, forțelor speciale, pentru lovirea, prin mijloace aeriene, navale sau terestre, obiectivelor indicate de forțele angajate nemijlocit în combaterea organizațiilor structurilor și rețelelor teroriste; intervenția, la cerere, a poliției militare; intervenția forțelor speciale ale armatei; susținerea (sprijinirea) logistică.

c. În calitate de *forțe de izbire, de distrugere a centrelor de greutate ale structurilor și rețelelor teroriste*: lovirea centrelor de greutate ale rețelelor și organizațiilor teroriste; participarea cu forțe speciale la căutarea și distrugerea grupărilor și rețelelor teroriste.

Această a doua misiune poate fi particularizată astfel: căutarea și distrugerea, de către vânătorii de munte, cercetași, infanterie

¹² Dacă nu se obține acest accept, rezultă că țările respective adăpostesc și susțin rețele teroriste și pot fi considerate ca inamice și atacate prin mijloace militare (Afghanistan, Irak), întrucât, la ora actuală, există un război terorist și un război împotriva terorismului.

marină, mijloace de cercetare și lovire aeriană, aeronavală sau aeroterestră etc. a bazelor și locurilor de ascundere a grupărilor și rețelelor teroriste în munți, în lagune, în insule, pe mare, pe fluvii și râuri interioare etc.; sprijinirea logistică și tehnic-informațională a altor structuri specializate în combaterea terorismului.

Organizațiile și rețelele teroriste amenință și țara noastră, chiar dacă, până în acest moment, nu s-au produs, în mod deliberat, atacuri teroriste de mare anvergură asupra României. Ca multe alte țări din Europa (Germania, Franța, Italia, Spania etc.) și țara noastră poate fi vizată de organizațiile și rețelele teroriste în trei mari direcții: a. ca bază de regrupare, finanțare, generare și regenerare a unora dintre structurile și funcțiunile terorismului; b. ca nod de rețea în cadrul rețelelor teroriste internaționale, îndeosebi pe coridorul islamic; c. ca loc pentru atacarea unor personalități ale lumii occidentale aflate pe teritoriul României.

a. *Folosirea posibilă a teritoriului țării noastre*, de către teroriști, ca bază de regrupare, finanțare, generare și regenerare a unora dintre structurile și funcțiunile terorismului) presupune: realizarea unor surse și rețele de finanțare a terorismului; constituirea unor baze sau a unor elemente de infrastructură (depozite, ascunzători, locuri conspirative etc.); realizarea unor centre de instruire limitată (specifică) a unor teroriști sau echipe (grupuri) teroriste, îndeosebi în domeniul folosirii mijloacelor chimice și biologice; constituirea unor noduri de rețea, sisteme de tranzit sau puncte de plecare în pregătirea unor acțiuni teroriste în zonă sau în unele țări din Occident; pregătirea unor locuri de regrupare a teroriștilor după desfășurarea unor acțiuni în zonă.

b. Este posibil ca și spațiul românesc, aflat în zona extinsă a Mării Negre și în apropierea Marelui Orient Mijlociu, să fie folosit ca *nod de rețea în cadrul rețelelor teroriste internaționale, îndeosebi pe coridorul islamic*. În acest sens, pot avea loc unele încercări pentru: realizarea unor sisteme de comunicații cu baze și în România; realizarea unor centre sau locuri de recrutare a unor teroriști din rândul arabilor și musulmanilor domiciliați în România, aflați la studii sau la alte activități, dar și din rândul românilor; folosirea, în aceste scopuri, a personalului român calificat și, dintr-un motiv sau altul, disponibilizat; activități de spionaj în favoarea rețelelor și organizațiilor teroriste.

c) Ar putea ca, în viitor, să se încerce să se folosească teritoriul României pentru *atacarea unor personalități ale lumii occidentale care lucrează la noi sau se află aici cu diferite prilejuri*. Acest tip de acțiuni ar putea viza: personalități, îndeosebi americane și britanice, aflate pe teritoriul României; ambasade străine; turiști americani, britanici, evrei, ruși și alte grupuri de turiști aflați în România sau în tranzit pe teritoriul românesc; obiective economice străine construite pe teritoriul românesc.

Evident, astfel de atacuri ar putea fi efectuate, pe teritoriul românesc sau în afara acestuia, și împotriva românilor. Totuși, este de așteptat ca, în perioada următoare, în virtutea unor bune relații din trecut cu lumea arabă, să nu avem de-a face cu atacuri special îndreptate împotriva românilor. Dar, datorită participării României la coaliția antiteroristă, parteneriatului strategic cu americanii și relațiilor foarte bune cu țări pe care fundamentalistii le consideră inamice, nu trebuie excluse nici astfel de eventualități.

Este posibil ca, împotriva românilor, să se desfășoare următoarele tipuri de acțiuni teroriste: atacuri împotriva militarilor români aflați în misiune în Irak, în Afghanistan, în Kosovo și în alte locuri fierbinți; atacuri asupra unor obiective românești din străinătate; atacuri asupra românilor aflați la muncă în străinătate; atacuri asupra unor obiective economice, politice, culturale de pe teritoriul național; atacuri asupra ambasadelor și reprezentanților români peste hotare; atacuri cu bombă sau cu alte mijloace asupra unor locuri publice etc.

Noua strategie de combatere a terorismului adoptată de NATO și cea a Uniunii Europene implică, și pentru România, responsabilități deosebite. Acestea vizează atât protecția țării și a intereselor în România ale NATO și Uniunii Europene, cât și acțiunea efectivă a țării noastre în cadrul coaliției antiteroriste. Țara noastră poate participa la acțiunile pentru combaterea terorismului pe toate palierele strategice, operative și tactice și prin toate mijloacele adecvate. Combaterea criminalității economice și sociale, lichidarea corupției, reducerea infracționalității, crearea unui mediu de afaceri sigur și bine protejat (prin lege, dar și prin acțiuni specifice), distrugerea rețelelor de traficanti și securizarea frontierelor sunt doar câteva dintre măsurile absolut necesare pentru dezactivarea unui mediu favorabil terorismului. Consiliul Suprem de Apărare a Țării a

aprobat, la 15 aprilie 2004, *Sistemul național de alertă teroristă*, propus de Serviciul Român de Informații, ca mijloc adecvat de prevenire, descurajare și combatere a acțiunilor de pregătire și desfășurare a unor eventuale atentate pe teritoriul României¹³.

El cuprinde, în ordinea crescătoare, 5 grade de alertă (*1 – verde; 2 – albastru; 3 – galben; 4 – portocaliu; 5 – roșu*) și se referă la pericolele unor atentate, în funcție de informațiile deținute.

Operațiile împotriva terorismului, la care participă din plin și Armata României, sunt însă mult mai ample, din punct de vedere teritorial și al formelor de acțiune, mai diversificate și mai complexe. Ele se duc în cadrul Alianței Nord-Atlantice, al Uniunii Europene și, bineînțeles, al coaliției care s-a creat împotriva terorismului. Combaterea terorismului și a altor amenințări asimetrice este una dintre primele misiuni pentru îndeplinirea căreia lumea civilizată se coalizează. Astfel de misiuni presupun conceperea și desfășurarea unor operații specifice, la care participă forțe diverse, cu abilități, funcțiuni și misiuni diverse. Ele sunt, prin dimensiunea spațială, categoriile de forțe angajate – servicii de informații, poliție, poliție comunitară, jandarmerie, unități ale armatei, forțe speciale –, diversitatea acțiunilor și a mijloacelor întrebuintate, operații de mare amploare, care se cer foarte bine reglementate, argumentate și conduse cu competență, exigență și foarte multă responsabilitate.

3. Pregătirea Armatei României pentru îndeplinirea unor misiuni specifice

În Programul de guvernare, se subliniază că politica de apărare națională a României „dobândește un caracter pro-activ mai pronunțat”, odată cu admiterea țării în Alianța Nord-Atlantică. De aici rezultă că „responsabilitățile României nu se mai limitează la politici care asigură apărarea teritoriului național, ori la diplomația preventivă”, ci cuprind și „politici care promovează ofensiv interesele României și care sprijină stabilitatea globală în orice regiune în care NATO are misiuni.”¹⁴

¹³ <http://www.sri.ro/>, *Sistemul național de alertă teroristă*

¹⁴ www.guv.ro, *Programul de guvernare, cap. 27. Politica de securitate națională*

Obiectivele politicii de apărare a României, fixate prin Programul de guvernare, pentru primul deceniu al acestui secol, sunt următoarele: consolidarea statutului României ca Stat membru NATO, integrarea în UE și dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații; continuarea reformei organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente; întărirea controlului civil și democratic asupra armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia, în conformitate cu principiile și valorile democrației constituționale; consolidarea statutului României de contribuitor la securitatea regională și globală

Obiectivul acestei politici este foarte concret și se referă la „apărarea și promovarea intereselor vitale ale României, precum și la participarea activă a țării noastre la asigurarea securității zonelor de interes NATO, UE și SUA”. În acest sens, se urmărește: dezvoltarea capacității instituționale și combative a structurilor militare; înzestrarea armatei și realizarea unei logistici, în raport cu misiunile de securitate și apărare colectivă; participarea la politica europeană de securitate și apărare; participarea la realizarea obiectivelor Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, menținerea stabilității în zona caucazo-caspică a Mării Negre și a Balcanilor; lupta împotriva terorismului; continuarea programelor de reconversie și de perfecționare a managementului resurselor umane; desființarea stagiului militar obligatoriu și revizuirea structurii de forțe a armatei; dezvoltarea relațiilor civili-militari.

România va participa activ la elaborarea și adoptarea deciziilor strategice în cadrul NATO și își va îndeplini întocmai angajamentele asumate în calitate de aliat. În același timp însă România, potrivit cerințelor Programului de guvernare și realităților mediului de securitate, „trebuie să-și dezvolte propriul său profil strategic în condițiile unei stabilități politice interne și ale unei dezvoltări economice reale, să participe la efortul de apărare colectivă în cadrul NATO și la construcția dimensiunii militare a UE, precum și la întreaga gamă de misiuni pentru îndeplinirea angajamentelor de cooperare și parteneriat asumate pe plan internațional.”¹⁵

¹⁵ www.guv.ro, *Programul de Guvernare, Ibidem*

De aici rezultă atât diversitatea și complexitatea misiunilor ce revin instituției militare, lărgirea ariei lor de cuprindere, caracterul activ-preventiv, dificultățile sporite în sistemul de pregătire și de acțiune în teatru, cât și o nouă filozofie și o nouă perspectivă a abordării acestora.

3.1. Misiuni ale Armatei României

România participă activ la procesul de transformare a forțelor și comandamentelor Alianței, atât prin reprezentanții ei în structurile de comandă-control, cât și prin procesul de transformare a armatei sale. De asemenea, țara noastră contribuie la realizarea și operaționalizarea NRF, la procesul de gestionare a crizelor și conflictelor și la punerea în aplicare a strategiei Alianței de combatere a terorismului. În aceeași măsură, România participă la realizarea politicii europene de securitate și apărare (PESA), în primul rând, prin fixarea concretă a contribuției sale la realizarea Proiectului *Headline Goal 2010*. Acest proiect a fost adoptat de Consiliul European de la Bruxelles din iunie 2004. El este complementar proiectului anterior, intitulat *Headline Goal 2003*, care prevedea, în esență, constituirea *grupurilor tactice* (grupurilor de luptă), formate din 1500-1600 de militari fiecare, în măsură să îndeplinească, în principiu, *misiuni de stabilizare*¹⁶. S-a luat decizia să se înființeze 13 grupuri de acest gen. De asemenea, în cadrul conceptului de asociere în vederea realizării în comun a unor grupuri tactice, Suedia și Finlanda intenționează să realizeze un *grup tactic nordic* integrat în structura grupurilor de luptă (900 suedezi și 300 finlandezi). Și alte state intenționează același lucru. S-au exprimat chiar și unele preferințe de asociere.

Către sfârșitul anului 2004, s-a vorbit și de dotarea FRRE, respectiv, a grupurilor tactice, cu mijloacele necesare între care: o celulă de planificare; o rețea de comunicații; un comandament operațional; un portavion; alte mijloace de proiecție a forței, în așa fel încât, în 2010, UE să fie capabilă să desfășoare operații decisive și

¹⁶ Aceste grupuri fac parte din Forța de Reacție Rapidă Europeană și îndeplinesc, în principiu, misiuni de stabilizare, în timp ce NRF îndeplinește misiuni de prevenire și de dezamorsare a conflictelor.

rapide în întregul spectru de acțiuni și misiuni pe care-l presupune managementul crizelor și conflictelor.

Headline Goal 2010 se referă la operații multinaționale întrunite de dezarmare, la operații multiple, precum și la capacitatea de sustenabilitate, de desfășurare rapidă, la aplicarea cerinței de interoperabilitate. Toate acestea trebuie să fie realizate până în 2010. Acest proces se desfășoară paralel cu funcționarea unei celule civil-militară în cadrul SMM al Uniunii Europene, cu demararea activităților Agenției Europene a Apărării, cu operaționalizarea grupurilor tactice (2005-2007) și, până în 2008, cu punerea la dispoziție a unui portavion pentru misiuni PESA.

Ar fi necesar ca fiecare grup tactic să dispună de mijloace proprii de transport strategic și de mijloace logistice (cel puțin aceasta este intenția), în acest sens fiind luate și o serie de măsuri concrete în ceea ce privește achiziționarea avionului A 400 M și a altor mijloace necesare proiecției forței. Ele trebuie să fie desfășurabile în 15 zile, sustenabile în teatru 30 de zile sau 120 zile, dacă sunt rotative. Se prevede chiar că grupurile tactice vor fi în măsură să acționeze la o distanță de 6.000 de kilometri, ceea ce presupune o semnificativă capacitate de proiecție a forței. De asemenea, și Eurocorpul va forma un grup tactic. În vederea constituirii grupurilor tactice și a capabilităților implicate există următoarea bază de plecare:

Forțe ale țărilor membre ale Uniunii Europene

ȚARA	FORȚE ACTIVE	CONSCRIPTI	DESFĂȘURAȚI
Austria	34600	17200	933
Belgia	40800	-	683
Cipru	10000	8700	-
Cehia	57050	20400	1226
Danemarca	22880	5700	1619
Estonia	5510	1310	3
Finlanda	27000	18500	917
Franta	259050	-	34729
Germania	284500	94500	7186
Grecia	177600	98321	3241
Ungaria	33400	22900	1039
Irlanda	10460	-	443
Italia	200000	20100	9690

Letonia	4880	1600	165
Lituania	12700	4700	174
Luxemburg	900	-	60
Malta	2140	-	-
Olanda	53130	-	5518
Polonia	163000	81000	3956
Portugalia	44900	9100	1443
Slovacia	22000	3500	854
Slovenia	6550	1200	85
Spania	150700	-	4158
Suedia	27600	12300	779
Marea Britanie	212600	-	48501
Total	1863950	421031	127402

Sursa: <http://www.sarindar.ro/articles/00007.htm?print.x=11&print.y=11>

O altă categorie de misiuni se referă la cele care rezultă din participarea țării noastre la realizarea obiectivelor Pactului de Stabilitate din Europa de Sud-Est, în zona Mării Negre și în spațiul caucazian. În acest sens, se au în vedere următoarele: participarea la pregătirea Brigăzii Sud-Est Europene (SEEBRIG) în vederea angajării unor operații de prevenire conflictelor, a unor operații în sprijinul păcii și a unor operațiuni umanitare, sub mandat ONU, OSCE, NATO sau UE; realizarea interoperabilității forțelor din cadrul Grupului de Cooperare Navală din Marea Neagră (BLACKSEAFOR) pentru îndeplinirea unor misiuni specifice, inclusiv în combaterea contrabandei și terorismului naval; acordarea de expertiză țărilor din Balcanii de Vest pentru integrarea în NATO și în UE; participarea la misiunile „Althea” și „Concordia” și la alte misiuni sub mandat UE.

Țara noastră face parte din coaliția împotriva terorismului, dispune de o strategie națională de combatere a terorismului și tratează această problemă cu toată grija, insistând pe măsurile de eradicare a cauzelor, pe acțiuni de tip anticipativ și pe acțiunile de tip ofensiv. În acest sens, considerăm că unele dintre documentele care reglementează o astfel de activitate trebuie actualizate, insistându-se pe latura ofensivă-activă a strategiilor contrateroriste și, respectiv, pe crearea capacităților și abilităților de participare eficientă la contracararea amenințărilor teroriste.

În concluzie, misiunile Armatei României vor fi și în continuare următoarele: contribuția la securitatea României pe timp de pace; apărarea României și a aliaților săi; promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării; sprijinul instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile. De unde rezultă că armata țării va trebui să fie capabilă să asigure, simultan, *apărarea teritoriului național* (răspuns militar la o agresiune armată, sprijin dat autorităților civile – urgențe, dezastre naturale, evenimente NBC etc.) și *îndeplinirea angajamentelor în cadrul NATO, UE al organizațiilor regionale și în coaliții* (conflicte de intensitate mare; impunerea păcii; asistență umanitară; forțe pentru misiuni speciale ; alte misiuni – state majore multinaționale, observatori etc.

3. 2. Metodologia pregătirii Armatei României pentru misiuni specifice

Întregul sistem de pregătire a Armatei României a fost reconstruit și se modernizează continuu, pe principiile și exigențele NATO. Esența acestui sistem constă în adaptarea procesului de pregătire la cerințele concrete ale misiunilor reale și posibile. În acest sens, va fi transformată și structura de forțe, punându-se accentul pe creșterea capacităților de reacție rapidă, de dislocare și susținere în teatrele de operații, potrivit cerințelor și exigențelor NATO și ale UE.

Se prevede ca armata să fie pregătită pentru a desfășura două tipuri distincte de acțiuni militare: *specifice războiului și/sau conflictului armat și de stabilitate*, acestea din urmă reprezentând esența implicării țării noastre în procesul de gestionare a crizelor și în optimizarea mediului de securitate. Tipurile de acțiuni concrete pentru care se pregătește și trebuie să se pregătească Armata României în următoarea etapă se înscriu, în general, în următorul cadru definit de strategia de transformare: operații în sprijinul păcii; apărare internă cu sprijin extern; asistență în probleme de securitate; asistență umanitară; sprijinul operațiilor antidrog; combaterea terorismului; operații de evacuare a necombatanților; controlul armamentelor; demonstrația de forță.

În general, armata trebuie să se pregătească pentru conceperea și desfășurarea unor *operații bazate pe efecte*. Acest tip de pregătire necesită o planificare deopotrivă riguroasă (în sensul cuprinderii tuturor tipurilor de misiuni și de operații posibil a fi desfășurate de Armata Română sau la care trebuie să participe și structuri militare românești) și flexibilă (în sensul capacității de adaptare la cerințele teatrelor și tipurilor specifice de misiuni).

Existența unor focare de crize și conflicte în proximitatea frontierelor noastre sau în zona extinsă a Mării Negre și în cea a Balcanilor de Vest (deschise, înghețate, posibil a fi reactivate, în zonele de falie și în ciber spațiu) impune includerea în sistemul de pregătire a unor activități distincte și, în același timp, complementare, care să ducă la eliminarea eforturilor redundante și inutile și la creșterea eficienței acțiunii în teatru și în afara acestuia.

Modernizarea doctrinelor presupune realizarea unui cadru regulamentar corespunzător noii situații strategice, noilor exigențe și, respectiv, noilor mentalități, realizarea limbajului operațional și a procedurilor de luptă care să faciliteze acțiunile comune cu membrii Alianței și cu cei ai UE.

La baza instruirii armatei stă documentul intitulat „Doctrina instruirii armatei“, document prin care s-au elaborat și introdus concepte noi pentru domeniul instrucției colective printre care *Programele de instrucție pentru misiuni (PIM)* și *Lista cu cerințele esențiale pentru misiune (LCEM)*.

Principiile care stau la baza modernizării doctrinelor categoriilor de forțe și, pe această bază, a procesului de instruire sunt următoarele: profesionalismul; unitatea; integrarea și integralitatea; eficiența; interoperabilitatea.

Toate formele de pregătire, de la învățământul militar superior la pregătirea efectivă a luptătorului, trebuie să răspundă cu promptitudine *Programei de instrucție pentru misiunii, Listei cu cerințele esențiale pentru misiune*, noilor concepte și noilor principii. În acest sens, obiectivul principal al instrucției va fi „*formarea și dezvoltarea capacității de acțiune a individului și a structurilor militare în scopul îndeplinirii atribuțiilor funcției/misiunilor*.“

Considerăm că, în pregătirea armatei în condițiile persistenței și chiar intensificării pericolului terorist, sunt caracteristice cel puțin șase coordonate esențiale: legalitatea (cunoașterea și aplicarea

legilor, îndeosebi în ceea ce privește regulile de angajare); oportunitatea (folosirea, în sistemul de pregătire, a lecțiilor învățate, a caracteristicilor mediului de securitate și a cerințelor esențiale ale posibilelor misiuni); permanența (datorită persistenței amenințărilor teroriste și a existenței unor conflicte deschise sau înghețate în zona de interes a României și în zonele de interes ale Alianței și UE, nu există nici timp de regenerare, nici timp de pregătire); perseverența (pregătirea trebuie să fie continuă, realistă, dinamică, concretă și complexă, să nu accepte fluctuații, mai ales scăderi temporare și etape de indiferență, de repaus sau de așteptare pasivă, oricare ar fi caracteristicile situației și perspectivele aparent liniștitoare ale spațiului sau domeniilor de confruntare); interdependența (principiul rețelei); flexibilitatea (sistemul de pregătire trebuie să asigure capacități și abilități flexibile, care să permită trecerea de la un tip de acțiune la altul, desfășurarea mai multor acțiuni concomitent, precum și capacitatea de a acționa eficient în orice situație și în orice formă de luptă sau de confruntare).

Aceste coordonate creează posibilitatea desfășurării unor acțiuni adecvate în orice situație. Centrarea pregătirii armatei pe *cerințele esențiale ale misiunii* aduce un plus de concretețe, rigurozitate și de flexibilitate în creșterea profesionalismului, vitezei de reacție și capacităților instituției, dar nu rezolvă *ipso facto* toate problemele. Pe lângă cerințele esențiale ale misiunii, există *cerințele esențiale ale filosofiei și fizionomiei instituției militare*, bazate pe valori, tradiții, interese vitale și caracteristici de personalitate.

3.3. Planificarea operației în condițiile pericolului terorist

La toate nivelurile războiului¹⁷ – *strategic* (teatrul de război național sau de alianță, terestru, maritim sau ambele), *operațional* (teatrele de operații maritime, terestre sau ambele), *operativ-tactic* (zone de operații aeriene, maritime, terestre, întrunite) și *tactic* (zone sau raioane ale acțiunilor de luptă (aeriene, maritime, terestre, întrunite), ca și în *zonele operative* pe care le stabilește și utilizează

¹⁷ S.M.G./P.F.-3, *Doctrina pentru operații întrunite ale forțelor armate*, București, 2003, p. 28.

Comandamentul Militar Strategic (*zona de operații întrunite, zona de operații speciale întrunite*¹⁸ și *zona de operații întrunite în adâncimea dispozitivului forțelor proprii*, adică în zona de dispunere a forțelor ce sprijină operația) –, se implementează o nouă dimensiune, cea a *protecției împotriva terorismului și distrugerii echipelor, grupurilor, nodurilor de rețea, infrastructurilor și rețelelor teroriste*. Această dimensiune devine obligatorie, întrucât, chiar și în asemenea zone, strict supravegheate de către poliția militară și de către forțele care sprijină operația, se pot desfășura o mulțime de acțiuni teroriste dintre care este posibil să facă parte și următoarele: acțiuni asupra populației aflate în zonă; acțiuni împotriva infrastructurilor civile și militare; acțiuni asupra convoaielor cu ajutoare pentru populație; acțiuni asupra structurilor și infrastructurilor logistice; acțiuni asupra punctelor de comandă; acțiuni asupra coloanelor și altor obiective militare insuficient protejate; acțiuni asupra unor nave, avioane, blindate, și alte mijloace aflate în raioane de dispunere, în porturi, pe aerodromuri, în localități etc.; acțiuni asupra unor componente ale sistemului de comunicații militare sau civile; acțiuni teroriste geofizice (producerea de revărsări de ape și inundații prin distrugerea unor baraje, producerea de avalanșe, declanșarea unor incendii de proporții în păduri, culturi etc.); acțiuni asupra unor personalități civile și militare aflate în zonă sau în afara zonei.

De aceea, în toate etapele planificării operațiilor, trebuie să se aibă în vedere măsuri și acțiuni speciale împotriva terorismului. Principiile care stau la baza planificării unei operații (previziunea; suficiența acțională; alternativele și flexibilitatea) trebuie să fie aplicate nu linear, ci avându-se în vedere complicarea și complexitatea oricărei activități datorită imprevizibilității acțiunilor de tip terorist. Funcțiile de bază ale planificării (identificarea și evaluarea amenințării; cunoașterea situației; determinarea strategiei de urmat; elaborarea cursului sau cursurilor acțiunii; executarea planificării detaliate; planificarea execuției) se cer modelate și pe fenomenul terorist, care s-a infiltrat peste tot, ca o amenințare subtilă și de gravă. Nu numai cercetarea, diversiunea și forțele speciale ale adversarului sunt cele care pot lovi punctele tari sau punctele vulnerabile ale

¹⁸ Zona de operații speciale întrunite este zona în care acționează forțele speciale, pentru îndeplinirea unor misiuni specifice (S.M.G./P.F.-3, *Ibidem.*)

dispozitivului, ci și structurile teroriste, extinse, practic, la nivelul întregii planete, care se pot infiltra peste tot, chiar și în dispozitivele militare și lovi fără cruțare oameni, mijloace, infrastructuri. Și chiar dacă probabilitatea acțiunilor de tip terorist în interiorul dispozitivelor militare este foarte mică în comparație cu cea a lovirii populației și infrastructurilor civile, ea nu poate fi neglijată. De aceea, la cele șase funcții de bază ale planificării operației întrunite (ale oricărei operații) ar trebui, în opinia noastră, adăugată funcția de *protecție activă antiteroristă și contrateroristă*.

Întregul proces de elaborare și evaluare a cursurilor de acțiune, dintre care se alege varianta optimă (cursul optim al acțiunii) pe baza căruia se elaborează *concepția comandantului* pentru operația respectivă. *Planul de operație* este rezultatul planificării operației. El se pune în execuție prin *ordinul de operație*, care *generează operația*.

Procesul de planificare a operației cuprinde cinci etape și, potrivit *Doctrinei pentru operațiile întrunite ale forțelor armate*, pornește de la înțelegerea clară a următoarelor elemente fundamentale: a) centrul de greutate ale forței; b) punctele decisive; c) abordările directe și indirecte ale inamicului; d) punctele critice probabile ale operației; e) secvențele operației și succesiunea acestora; f) manevrele și dispersarea prin manevră; g) ritmul; h) reconcentrarea forțelor sau a efortului.

Este foarte limpede că, atât în cadrul operațiilor lineare, cât și al celor nelineare, înțelegerea acestor elemente este foarte importantă. În cazul acțiunilor de tip terorist, care se pot desfășura în teatru sau în afara acestuia, fiecare dintre aceste elemente trebuie extins și la zona asimetrică a confruntării, în care terorismul poate fi folosit de inamic sau apare ca un al doilea inamic, uneori mult mai periculos decât cel împotriva căruia se pregătește operația. În acest caz, la cele 8 puncte trebui adăugat și al nouălea, care ar putea fi formulat astfel:

i) acțiunile teroriste și efectele lor. Prezența acțiunilor teroriste în teatrele de operații sau în afara acestora nu necesită numai *măsuri de asigurare antiteroristă*, deși nici acestea nu trebuie să lipsească, ci măsuri active împotriva terorismului, inclusiv *acțiuni și chiar operații împotriva rețelelor și grupărilor teroriste*.

Principial, *planificarea operației*, în condițiile pericolelor și amenințărilor teroriste, ar trebui să țină seama, în toate etapele, de

prezența terorismului și să nu se limiteze doar la măsuri de asigurare, astfel:

ETAPE	ACTIVITĂȚI	CE SE ARE ÎN VEDERE	CE REZULTĂ		
I. Inițierea procesului de planificare	Analiza misiunii (analiză)	Situația generală	Concluzii parțiale		
		Teatrul de operații	Unele elemente caracteristice ale teatrului, inclusiv posibilitatea unor acțiuni teroriste		
			Capacități	Forțe proprii	Concluzii parțiale
				Forțe inamice	Concluzii parțiale
		Forțe teroriste	Ce forțe teroriste s-ar putea afla sau infiltra în teatru		
		Balanța potențialurilor	Concluzii parțiale		
		Factori determinanți	Identificarea principalilor factori determinanți		
	Elaborarea cursurilor de acțiune (căutare, creare, imaginare)	Cursul acțiunilor	Proprii	Formularea acestor cursuri	
			Inamice	Identificarea, deducerea, presupunerea	
			Teroriste	Presupunerea și, în măsura posibilului, identificarea ariei de cuprindere	
	Alegerea unui curs de acțiune (opțiune, alegere)	Compararea modurilor de acțiune proprii	Confruntarea cursurilor de acțiune	Introducerea, între criterii, și pe cele teroriste	
			- Avantaje, dezavantaje, riscuri, inclusiv teroriste, - Costuri, inclusiv ale acțiunilor împotriva terorismului		
Alegerea și perfecționarea cursului de acțiune propriu			Acest curs trebuie să includă și complexul de acțiuni împotriva terorismului		
Ideea de manevră	Ideea de manevră	Finalitatea misiunii, repartizarea sarcinilor,			

43

	(exprimare)		cerințe, măsuri antiteroriste
II. Elaborarea concepției operației	Cursuri de acțiune	Proprii convenabile	Toate aceste cursuri se concretizează în concepția comandantului. Aceasta trebuie să aibă în vedere și componenta împotriva terorismului
		Inamice opozabile	
		Teroriste posibile	
		Proprii realizabile	
		Inamice realizabile	
III. Elaborarea planului operației	Rezultă <i>Planul operației întrunite</i>	a) Elaborarea sau coordonarea planului	Planul operației se aprobă de eșalonul superior. El trebuie să conțină, în afară de cursul optim al acțiunilor, și o idee clară de combatere a terorismului, în toate etapele pregătirii și desfășurării operației
		b) Prezentarea pentru aprobare	
		c) Emiterea planului detaliat privind acțiunile forțelor	
		d) Planificarea logisticii	
		e) Planificarea asigurării operației întrunite și protecției forțelor	
		f) Planificarea acțiunilor antiteroriste și contrateroriste	
		Rezultă <i>Planul operației întrunite</i>	
IV. Reanalizarea planului operației întrunite	Revederea	Noile amenințări sau riscuri, inclusiv asimetrice și teroriste	Planul este actualizat și detaliat cu noile date ale situației, inclusiv cu evaluarea noilor pericole și amenințări teroriste
		Suficiența forțelor	
		Libertatea de mișcare sau desfășurare	
	Evaluarea și reevaluarea	Viabilitatea planurilor anticipate în funcție de situația probabilă estimată	
		Oportunitatea planurilor de sprijin estimate și anticipate	
		Actualitatea planurilor (măsurilor) antiteroriste și contrateroriste	
Evaluarea și reevaluarea	Reevaluarea în detaliu		
	Exerciții simulate și scenarii posibile		
V. Elaborarea planurilor de sprijin ale armelor	Elaborarea planurilor de sprijin ale armelor	Mobilizarea	Toate planurile de sprijin trebuie să aibă în vedere și componenta antiteroristă și
		Desfășurarea și angajarea forțelor	
		Sustinerea acțiunilor	

44

operației		Asigurarea forțelor de sprijin și susținere, inclusiv împotriva atacurilor teroriste	contrateroristă, întrucât tocmai aceste forțe de sprijin sunt primele vizate de atacurile teroriste
	Planuri acțiunilor împotriva terorismului	Plan (măsuri) de protecție a forțelor, mijloacelor și infrastructurilor împotriva acțiunilor teroriste	Dacă se consideră că terorismul constituie un pericol permanent pentru zona respectivă, atunci comandamentul trebuie să elaboreze planuri detaliate de protecție împotriva acestor atacuri și de nimicire a grupărilor și rețelelor teroriste
		Plan de nimicire a grupărilor și rețelelor teroriste	

Și celelalte acțiuni premergătoare declanșării operației (*pregătirea teatrului de operații; izolarea inamicului; deplasarea forțelor, pentru a atinge distanța operativă; protecția forțelor și asigurarea libertății lor de acțiune; controlul spațiului; evaluarea mediului fizic în care urmează să se desfășoare operația*) trebuie să răspundă acestei duble cerințe de protecție împotriva atacurilor teroriste și de căutare, descoperire și nimicire a grupărilor și rețelelor teroriste, atât în mod nemijlocit, prin forțe proprii, cât și în cooperare cu forțele special destinate acestor misiuni.

Operațiile întrunite (dar și alte tipuri de operații) pot fi *liniare* și *neliniare*. Liniaritatea constă în existența unor linii despărțire, unor aliniamente etc. care permit masarea forțelor și asigurarea securității zonelor de dispunere.

În cazul operațiilor neliniare, misiunea lor principală se bazează pe misiuni asumate.

Operațiile maritime, cele speciale și cele insurgente tind să devină neliniare.

Odată cu creșterea caracterului neliniar al operațiilor, crește și cerința de introducere în ecuație a componentei antiteroriste, atât ca măsură de asigurare, cât și ca mod de acțiune.

Încheiere

Noile principii ale sistemului de pregătire, bazate pe conceptul strategic NATO, pe cerințele Directivei Ministeriale a Alianței, pe strategia europeană de securitate, care pune în aplicare PESA, pe strategiile de combatere a terorismului elaborate de NATO și UE, pe Constituția României, pe componenta politicii de securitate și apărare din cadrul Programului de guvernare, impun o metodologie flexibilă și inteligentă, care să asigure valorificarea deplină a oportunităților naționale, europene și euro-atlantice, a tuturor factorilor de potențial și resurselor și să creeze o bază temeinică pentru dezvoltarea corespunzătoare a capacităților în viitor. Inclusiv în ceea ce privește dinamica metodologiei de pregătire a armatei – care se constituie într-o dimensiune esențială a strategiei – trebuie să existe și să subziste, chiar în cadrul aceluiași concept, o marjă de posibilități, date în primul rând de gândirea creatoare, de competența și responsabilitatea decidentului politic și a planificatorului strategic. Uriașul volum de gândire strategică și de muncă incorporat în noile documente (strategii, doctrine, regulamente, instrucțiuni, metodologii) dovedește cu prisosință că instituția militară dispune de un semnificativ potențial de gândire și de acțiune în planul conceperii și desfășurării pregătirii pentru misiuni specifice, iar rezultatele din teatre confirmă pe deplin această afirmație.

Concluzii și propuneri

1. În ultimul deceniu, misiunile armatei s-au amplificat, s-au complicat și s-au diversificat. Ele se înscriu într-un nou orizont de cerințe și exigențe, deschis de statutul României de membru NATO și de viitor membru al Uniunii Europene și impus de noul areal extins al pericolelor și amenințărilor disimetrice și, îndeosebi, asimetrice, dintre care se detașează cele teroriste.

2. Fără a se neglija misiunile caracteristice războiului și conflictului armat, pentru care se pregătesc toate armatele din lume, în această etapă, pe prin plan, în urgență imediată, trec misiunile

caracteristice procesului de gestionare a crizelor și conflictelor, de stabilizare și menținere a păcii, precum și cele de combatere a terorismului, traficului de droguri, armamente și carne vie, crimei organizate transfrontaliere, acțiunii la calamități și dezastre și asistenței umanitare.

3. România se află într-o zonă în care, atât pe primul cerc – Balcanii de Vest, Caucaz, Transnistria –, cât și pe cel de al doilea (care este, de fapt, un semicerc) – Mediterana, Orientul Mijlociu, Asia Centrală – se află conflicte deschise și conflicte înghețate precum și un culoar strategic – Asia Centrală, Marea Caspică, Marea Neagră, Balcani –, caracterizat de intensificarea traficului de droguri și de arme, de acțiuni teroriste și criminalitate transfrontalieră. Din această perspectivă, se impune activarea Organizației Economice a Mării Negre, a grupului BLACKSEAFOR și a Brigăzii Sud-Est Europene (SEEBRIG), pentru a se asigura un control mai riguros în scopul prevenirii dezvoltării fenomenului în toată zona extinsă a Mării Negre, și, eventual, crearea, și în Marea Neagră, a unei misiuni NATO-UE de tipul Active Endeavor, pentru combaterea terorismului și asigurarea realizării unui cordon de stabilitate extins la granița sud-estică a NATO și UE.

4. O dată cu punerea în aplicare a *Strategiei de Transformare a Armatei României până în 2015*, este necesar să se revadă întregul sistem de pregătire și înzestrare a armatei, în sensul schimbării mentalității la toate nivelurile, inclusiv la cele decizionale, decelării urgențelor în ceea ce privește formarea capabilităților de acțiune adecvată și de reacție rapidă în cadrul unor misiuni specifice, îndeosebi în zona combaterii terorismului și a altor amenințări directe din zonele de interes pentru NATO, UE și România.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

Redactor: CORINA VLADU
Tehnoredactor: MIRELA ATANASIU

Bun de tipar: 19. 07. 2005

Hârtie: A3
Coli de tipar: 3

Format: A5
Coli editură: 1,5

Lucrarea conține 48 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 410.52.20

Fax: (021) 410.03.64

B. 14105/1153

C 304/2005